

նոնաւոր աշխատանքի ծագել կարող էր միայնակեացներից կազմուած միաբանու-
թեան մէջ։ Պարագութիւնը վանականին
գէպի բարոյական անգուշը կարող է ա-
ռաջնորդել, ուստի և այնպիսի կազմակեր-
պութիւն էին տուել վանականութեան, որ
գէպի կեանք և փրկութիւնն տանէր։ Վա-
նականը ոչ միայն իւր հացը պիտի վաս-
տակէր, այլ և թշուառներին, կոյրերին,
որդերին, աշխատելու անընդունակ եղ-
բայրներին օգնելու միջոց ունենար։ Աշ-
խատանքն սկսուած էր աղօթքով և օաղ-
մասնագութիւններով։ Իւրաքանչիւրն աշ-
խատում էր ինչի ընդունակ էր կամ ինչ-
պէս վանահայրն էր կարգադրում, նոքա
պաշտուած էին արհեստներով, երկրագոր-
ծութեամբ, պարտիզպանութեամբ, գրա-
կան վաստակներով, արուեստներով, քա-
րողութեամբ, հիւանդների և քղքատների
խնամապարսկեամբ, որբերի կրթութեամբ
և օայլն։ Բարեւել . կենսաբացու վանոններն
անցնում են և Հայաստան։ Հայոց վան-
քերում ևս ծագելու է քաղաքակրթու-
թիւնն ու քաղաքործութիւնը, ինչպէս օ-
րիշ երկրներում։ Մասլ զաղափարներից
ազատ չէ օչ ասորա—յունական և ոչ մեր
վանականութիւնը, բայց այնքան մեծ,
այնքան գնահատելի է նորա արդիւնքը,
որ մենք աստուածային օրհնութիւն ենք
համարում այդ երեւոյթը պատմութեան մէջ։

Ինչ օր ասացինք արեւելեան աղգերի
վանականութեան մասին, նոյնը աւելի մեծ
էափով կարող ենք տեսլ արեւմտեանի հա-
մար։ Այստեղ վանականութիւնը աշխա-
տափրութեան ճշմարիտ գպրոց և գառ-
նում արեւմտեան կիսակիրթ աղգերի հա-
մար։ Ճահիճներ չորացնելու, ճանապարհ-
ներ և կամուրջներ շինելու, բանուղ երկ-
րագործութեան, արհեստների և արուեստ-
ների, գիտութեան առաջին ուսումնցիլները
Գալլերի և զերմանական ցեղերի հոմար
վանականներն են եղել։

Թող հայ ժողովրդի բոլոր կասի սըր-
տում անշինջ շորշուտին տառքեալի խօս-
քերը .

«Որ ոչ կամիցի գործել և կերիցէ մի՛ .
ւՄի՛ ձանձրանայք զբարիս գործել» և

ԳԱՐԵԳՐԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

«Կեղէ Լոյս և Կեանք»

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆՆԵՐ

ԴԷՊԻ ԼՈՅՍ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

ԳԱՐԵԳՐԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՄԵՆԻ ՅԱՆՆ ԿԻՆԿԵՆՈՑ

1947 ՅՊ. ԱՆԹԻԿԻԱՍ

Գեղեցիկ ու բացառիկ հատոր մը քա-
րոցներու, ինչպէս նաեւ աւետարանական
մտածումներու և աղգային ապրումներու,
խօսուած ու գրուած մեծ եկեղեցականին
հովուական, հրապարակախօսական, հոգե-
ւորական և աղգային գործունէութեան ըն-
թացքին։ Զանոնք հատորի կապելու Նորին
Ս. Օծութեան զլիաւոր նպատակն է եղած
օգտակար լինել նորահաս եկեղեցականնե-
րու, անոնց հոգեւոր առաքելութեանը մէջ,
Կրօնական պարտաւորութեանց թելա-
գրանքէն փրկած և այս քարոզչիւրը, իրենց
առաջիկայ ունեցած են խորունկ զգայնու-
թիւն մը, որ Նորին Վեհափառութեանը
եղած է միշտ, հոսուսի ապօս մը բանալով
գէպի զանգուածներու սիրտը։

Նորին Ս. Օծութիւնը իր ասպարէ-
զին առաջին աստիճաններէն սկսեալ մին-
չեւ բարձրագոյն գաղաթները մեր նուիրա-
պետութեան, լեցուցած է միշտ իր ունկն-
գիրները աղնական խոովքով մը, խօսքի
ճշմարիտ թովչանքով ողողելու զանգուած-
ները, ինչպէս տօնական, այնպէս ալ կանա-
գիական օրերուն Վեհափառը բարձրա-
թափէ առ անհաւասարելի և մանաւանդ երբ
կը խօսի աղգային, զրական և մեր ան-
ցեալ արժէքներու չորով։ Հոռ, այս գեան-
նին վրայ, իր խօսքը կ'ամրանայ այն ան-
անուն զգացումով, որ մեր պատմութեան,
մեր անցեալին, մեծ ստեղծագործութեան
թափին և տառապանքին է եղած։

Աղգային պատմութիւնը, սրտառուչ,
անսպառ շտեմարանն է ռարկէ կը քաղէ
Վեհափառը իր խօսքին տարրերը։ Ա. Գիւ-
քը երկրորդ աղբիւր՝ օւրկէ կ'առնեն ի-
րենց ուղղութիւնը իր մտածողութեան
մանրաթելերը։ Սակայն ասոնց չափ և ա-
ւելի իր խօսքին սատար կը բերեն իր ըն-
դարձակ, ամբողջ հայ կեանքը ընդգրկող
շփումները, անոնց հետեւող կենդանի, ի-

րական, տպաւորիչ փորձառութիւնը եւ որովհետեւ բոլոր այս նարքերուն հաւաքական նկարագիրը կ'իյնայ պարունակին մէջը մեր ազգային. գոյութեան, անոր հարկադրած մտահոգութեանց և ընդառաջ՝ ուելիք միջոցներուն, ինքնին կը հասկցուի չանհանձնութիւնը այս քարոզներուն: Ուրիշ չորհրդ՝ ակադեմական չլլալուն իր գաղտնիքը, Վանդի իր խօսքը բառ ըլլալէ առաջ գործողութիւն մըն է:

Գերագոյն խօսողը, ինչպէս ըսուած է, ան է, որ կրնայ ըլլալ իր ժողովուրդին ձայնը: Քարոզիչը ձայնն է Աւետարանին, նոր Լուսի մարդը, պատգամաւորը ճշմարտութեան: Պագաւմ և վկայութիւն անայն երկու երեսները որոնց կը հանդիպինք. «Դէպի Լոյս և Կեանք» քարոզներու հատորին մէջ: Պատգամ մը աւանդուած է մերի ուրիշներուն փոխանցելու, բայց մենք պիտի չկրնանք զայն փոխանցել, մինչեւ որ ան չիյնայ մեր սեփական փորձառութեանը ներքեւ, մինչեւ որ չկարենանք անոր տալ մեր անձնական վկայութիւնը՝ անոր հոգեւոր և զգացուած գործութեան: Ինչէ Աւետարանի պատմեանն ունի միշտ իր առիւն պատգամ բառը, պիտի փրկուի յայրատ ու վայրենի հայեցողութիւններէն և ինքնատիպ ըլլալու կիրքէն: Իսկ ան որ բնաւ չի մոռնար վկայութիւն բառը, պիտի ազատագրուի սուտ բանաձեւերու այն կրկնութիւնէն, որ իբր ուղիւ՝ փառ սովորած՝ բայց երբեք ճշմարիտ նկատած չէ: Այս զոյգ իրողութիւնները սքանչելի ներդաշնակութեամբ մը կը միանան Նորին Ս. Օծութեան խօսքին մէջ. ան, նման մեծ պատգամաւորներու, կը մոռնայ ինքզինքը իր պատգամաբերութեանը մէջ:

Երկրորդ և աչքառու պարագան որ ճշմարիտ քարոզիչինն է, ի յայտ կուգայ հեմարսուքեան և անձնաւորութեան զոյգ տարրերու ներգաշնակ արտայայտումով: Ամենաճշմարիտ և հեղինակաւոր իրայայտութիւնը Աստուծոյ կամքին, երբ չունի իր հետ անձին թրթռացող մասը, կը դադարի ներգործիչ ըլլալէ: Քրիստոնէական ճշմարտութիւնը անձնական է գերազանցօրէն, և հետեւապէս անձին պատրաստութիւնը, կարենալ բանալու ինքզինքը ճշմարտութեան և մարդոց, մեծ տեղ ունի

քարոզելու արուեստին մէջ: Ճշմարտութիւնը անհատականութեան միջոցաւ ճշմարիտ նկարագիրն է քարոզին: Ճշմարտութիւնը պէտք է բխի անձին, ոչ թէ չրթներէն, կամ գրէն. պէտք է ան հոսի իր նկարագրէն, իր բովանդակ բարոյական էութենէն: Հոս է հսկայ տարբերութիւնը քարոզիչներու, Աւետարանը կուգայ մեզի անհնցմէ մէկուն վրայէն, գունաւորուած և համեմուած իր մակերեսային նկարագրով, խառնուած յաճախ իր փոքրութեամբ: Աւետարանը ընդհակառակն կը բխի միւսէն՝ ճշմարիտ քարոզիչէն, դրու՝ մուծ՝ ու թեւաւորուած այն բովանդակ լրջութեամբ, որ իրենն է: Առաջինը խոշորակ մըն է լոկ, երկրորդը՝ իրական պատգամաբերը Աստուծոյ:

Նորին Ս. Օծութիւնը մեծ անձնականութիւն մըն է, իր մասնութեանը կը յորդին այն մեծ ճշմարտութիւններով, որոնք Աւետարանին են, մեր ժողովուրդին, մեր պատմութեան և մեր լուսաւոր ու մուշտակաւորութիւն: Անկա մեծ հաւատաւոր մըն է կրօնական և ազգային ճշմարտութիւններու, ի վերջոյ կրակէն միայն կը ստացուի կրակ, և վեհափառը գերագոյն հաղորդիչն է, իր անձով, ճշմարտութիւնը իր եղբար մարդերուն բերելու: Թէ ինչ է տարբերութիւնը որ կը բացառէ ինքեք իր անձններէն, դիւրին չէ բրակել, խաճէ, պիտի խոստովանուի, մաքնիսականութիւն, քարոզելու շնորհ, բոլորը թեւեւ, վերջապէս այն ուրախութիւնը զոր կ'զգայ մարդ ճշմարտութիւնը մարդոց տանելու իր կերպին մէջ: Այն մարդ վերջապէս, որուն շնորհիւ մարդը կը կորսնցընէ ինքզինքը և կը դառնայ համակրութիւն մը, անհուն յոժարութիւն մը, գէպի ճշմարտութիւն և գէպի եղբայր մարդը, հաւատարապէս բացուած:

Յետոյ վեհափառը ունի այն անհրաժեշտ քաջութիւնը՝ որ ճշմարիտ քրիստոնեային է յատուկ: Պէտք է զխնայ մարդոց գաղափարներէն: Այս չի նշանակիր սակայն թէ պէտք է անարգել մարդերը իրենց տկար կողմերուն համար: Ով որ կ'անարգէ, անոնց գերի ըլլալու ճամբուն մէջ է: Պէտք է յարգել մարդոց բարեբաւ զոյն բնութիւնը, այս վերջին պարագան միայն զմեզ քաջ կ'ընէ: Գնահատանք մար-

գուն հոգեկան քննութեան, ինչ որ աւետարանական քարոզչութեան և Նորին Ս. Օ. ծութեան քարոզչութեան գերագոյն շարժառիթը կը կազմեն:

Վեհափառը ամուր է ճշմարտութեան նկատմամբ՝ ազամանդի նման, և քաղցր հօր մը պէտ՝ մարդոց նկատմամբ:

Կալուք քարոզչները յօրինելու իր կերպին, պէտք է ըսել թէ անոնք կ'սկսին ինչո՞ւ խմբատուներ մը պէս և կը վերջանան երկուսուսովի մը եռանդով, ինչ տը պահանջն էր Կոստի՝ իր ուշակերտներէն: Վեհափառի բովանդակ խօսքը ամէնուրեք փթթումն է առաջին զաղափարին. առ գիտէ՞ զբնակիլ իր նիւթին մէջն ինչպէս կը սխրէր ըսել Դիւտալը: Սակայն յօրինման այս կարգը կոյական (L'ordre statique) ըլլալէ աւելի՝ ուժական է, (L'ordre dynamique) շարժում է ամբողջ, Եթէ կայական կարգին մէջ ճառին բոլոր մասերը իրարու զօդուելու և ամբողջին կապուելու յատկութիւնը կայ, միւս կողմէն վերացական ըլլալու ենթակայ է: Միւշկեռ ուժական կարգը ձեռ մը ըլլալէ աւելի՝ ոգի մըն է, այսինքն շարժում մը:

Բուռական չէ միայն զաղափարները գասաւորել, պէտք է զանոնք բոլորը դէպի մէկ կէտ ուղղել, բանակի մը պէս կարգի մտած յաղթական յարձակումին ի խնդրօր Դիւցազնական այս խոյանքը քարոզին կուտայ աւելի միութիւն, և ծանրութիւն քան անշարժ տրամաբանութիւնը: Կեցողածք մը խօսք մը այն տտեն միայն գեղեցիկ են և կենդանի, երբ կ'արտայայտեն կառարարած կամ կառարարելիք շարժում մը: Բիրտոնէական քաղցրին յատակաւ գիծը, ումէն բանէ աւելի, պէտք է դաժական լինի, աչսինքն իր յօրինուածքը, փէտք է կազմուած ըլլայ ուժերէ և ժեպտիքի:

Յիշպի Լոյս և Կեանք՝ հատորին մէջ խմբած բոլոր քարոզչները, ունին ոգիի և յօրինման այս յատկանիշները, որոնք միայն մեծ քարոզիչներու են յատուկ: Վեհափառը մեծ և անմասն քարոզիչ մըն է:

Ս. Ա. Ս.

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏԻՊ ՄԱՐԴԸ

(ԽՂՃԻՍ ԲԵՄԷՆ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԷՆՆԵ. ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

Ա. ՀԱՏՈՐ, ԱՂԻԲՈՒՆԴՐԻԱ, 1947

Ճիշդիւ Բեմէն հատորը, «Ամուսնական խառնակութեան քննութեան» ու բանականութեան վերջ, երկրորդ գեղեցիկ ու մասնաշարժական գործն է Տ. Հայկազուն քահանային: Առաջինը՝ Աւետարանի պաշտօնեայի իր սրտագին տուրքն էր իր ժողովուրդին, տարիներով սերտուած, մտածուած և հոգեկրօնած. իսկ երկրորդը ճշմարիտ գաստիարակի տուրքը հայ դպրոցին, որուն հրաշքը իր հոգիին համար, նուազ չեղաւ երբեք առաջինէն, իրրիւ լրացուցիչը մանաւանդ անոր:

Հատորը կը բաժնուի չորս մասերու: Առաջին մասով հեղինակը կը ճշդէ մարդէակին կարելիութիւնները, անոնց նպատակաւորութեան ի խնդիր կատարելութեան, իր արժանիքները և անոնց մշակման եւ զանակները: Երկրորդ մասին մէջ կը մատնանէ միջավայրը (ընտանիք, դպրոց, բնակարաններ) եւ անով ստեղծուելիք պայմանները, որոնք ընթացքին մարդուն շինութեան, անոր պարտականութեանց եւ փոխարարութեան գործը իր կատարելութեան կը տարածի: Իսկ երրորդ և չորրորդ գլուխները՝ ստորաբաժանումներ ըլլալով հանդերձ հիմնական մասին, կ'ամբողջացնեն մեր յարգանքի և պարտականութեանց բաժինը, զոր ամէն գիտակից և ազնիւ մարդ պարտի ունենալ հանգէպ իր անձին, բնակիւն, ուսուցիչին, և բոլոր անոնց՝ որոնք կեանքին բարիքը կը նիւթեն և կը կազմակերպեն:

Կանխեմք ըսելու թէ հատորը նախակրթարանի բարձրագոյն կարգերու և երկրորդական վարժարաններու համար պատրաստուած բարոյագիտական դասագիրք մըն է, և իրրեւ մեթոտ ու մշակում իր կենսաբանական, բարոյագիտական և մանաւանդ գաստիարակական գրութիւնով, լաւագոյն ձեռնարկն է զոր ունինք ցարդ: և այնքան անհրաժեշտ մեր դպրոցներու համար: Բ. հատորը որ ի պատրաստու-